

tema | MALKECENTER

NYT MALKECENTER KRÆVER GRUNDIG TEST

FOTO: SEGES

Ofte skal der justeres adskillige detaljer, før et nyt malkeanlæg fungerer. Det anbefales derfor, at man ikke haster skiftet fra gammelt til nyt igennem.

Svejsninger, kapacitet og korrekt fald. Der er mange overvejelser og detaljer, der skal være styr på, når malkecenteret skal udskiftes.

Og efter tre-fire år med investeringsstop og ca. 15 år efter det store byggeboom i 1990-2005 står mange mælkeproducenter i dag over for at skulle have nyt malkecenter. Det oplever både specialkonsulent Helge Kromann, SEGES, og bygningskonsulent Robert Pedersen, bygningskontoret BK Nord.

De anbefaler begge, at man får grundig rådgivning, når man etablerer et nyt malkecenter.

"Et malkecenter er jo et hav af ting, og de firmaer, der udbyder malkecentre, har som regel hver deres fokus, så det kan være svært for landmanden at bevare fokus på helheden og overblikket over, hvad han har behov for i sit nye malkecenter," lyder Robert Pedersens erfaring.

Er billigste tilbud bedst?

Når man er afklaret om funktion og indretning, anbefaler Helge Kromann, at man får et nyt sæt øjne på skitserne til den nye malkestald og sammenholder dem med de forventninger, man har til kapacitet, mandskab og fremtidssikring. Og så råder han til, at man får gennemgået de tilbud, man har fået hjem.

"Som bygherre har man en tendens til at se på den pris, der står nederst i tilbuddet og så vælge den billigste. Men det kan være svært at gennemskue, hvor meget man får for pengene. Vi oplever jævnligt, at det billigste tilbud ikke er det bedste til prisen," forklarer Helge Kromann.

Når malkeanlægget er etableret, bør man, ifølge Helge Kromann, få et tjek på, om det fungerer. Han anbefaler, at man afsætter tid til en grundig test af det nye malkeanlæg, før det tages i brug.

"Kvalitetsrådgiverne er ofte ude at teste malkecentre halvanden måned efter, de er taget i brug. Og selv med grundig forberedelse og rådgivning, så finder vi altså fejl i en del anlæg," fortæller han.

Lær af andre brancher

Helge Kromann henviser til, hvordan proceduren er i fx mejeribranchen, når et nyt anlæg er installeret.

"Først bliver et nyt anlæg kørt igennem adskillige gange med vand. Så kører de testkørsler med mælk.

Og først når de er helt sikre på, at alt er, som det skal være, kommer det med i produktionen. Sat lidt på spidsen, så oplever jeg af og til, at landmanden næsten står og hopper for at få køerne igennem det nye system i stedet for at få det testet godt igennem først," lyder det fra Helge Kromann.

Derfor er en afsluttende test, foretaget af en mælkekvalitetsrådgiver, altid en del af de tilbud på malkecentre, som såvel Helge Kromann som Robert Pedersen er med til at hente hjem.

/LONE SYLVEST SØGAARD

Kapacitet er mere end størrelse

Nye malkerutiner og dyreflow betyder mere for hastigheden, end mange tror.

Specialkonsulent Helge Kromann, SEGES, oplever jævnligt, at mælkeproducenter, der etablerer et nyt og større malkecenter, ikke kan malke det antal køer i timen i det nye anlæg, som de forventer. To malkere er nemlig ikke dobbelt så effektive som en. Udover den tid, der går til faglig sparring, vil man også have andre rutiner, der medfører lidt mere spildtid, når man er flere malkere.

Som hovedregel kan en mand malke 90 køer i timen, to mand kan malke 80 køer pr. mand i timen, mens tre mand og derover kan malke 70 køer pr. mand i timen, oplyser Helge Kromann.

Dyreflow betyder meget

Bygningskonsulent Robert Pedersen, BK-Nord, gør opmærksom på, at det er afgørende at få skabt en god kapacitet i sit nye malkecenter, og at mange tillægger malkecenterets størrelse for

stor betydning i den forbindelse.

"Malkecenterets størrelse handler mere om, hvor mange malkere man vil have i gang ad gangen, og hvilken malkerutine man bruger," siger Robert Pedersen.

Hans erfaring er, at mange undervurderer betydningen af, hvor hurtigt dyrene kommer ind og ud af malkecenteret.

"Opsamlingsplads og drivgangene skal være indrettet hensigtsmæssigt. For eksempel betyder det meget, om man kan undgå skarpe sving og inventardele, der rammer ømskindede hoftehjørner. Monter et sted glatte rør, der glider imod lår og mave. Og vær opmærksom på ens lysmængde for køerne før, under og efter malkning," lyder de konkrete råd fra Robert Pedersen.

/LONE SYLVEST SØGAARD

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevarerministeriet
Landbrugs- og Fiskeristyrelsen

LDP 2020

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Se EU-Kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

Ny malkestald endte i mareridt

Kimtallet eksploderede, og det tog måneder at finde fejlen. Peter Hulsbos nye malkestald endte i søvnløse nætter og tusindvis af tabte kroner. Ærgrelser, der kunne have været undgået med en bedre kontrakt.

"Det eneste, jeg kunne tænke på, var, at Arla skulle blive ved med at komme og hente vores mælk. Min kone var højgravid med vores femte barn, og det hele var ved at vokse os over hovedet."

Alvoren står malet i mælkeproducent Peter Hulsbos ansigt, da han hæver hånden over hovedhøjde for at indikere, hvor meget situationen fyldte for dem tilbage i sommeren 2015, da de tog deres nye malkestald i brug. Stalden var spækket med fejl og risikoen for, at Arla ville nægte afhentning på grund af højt kimtal, var overhængende. Peter Hulsbos sænker stemmen og næsten hvisker, da han skal fortælle, hvilke højder kimtallet nåede:

"En gang var kimtallet over 1 mio. Gennemsnittet lå på 90-95.000, og vi kunne bare ikke finde ud af, hvad det kunne være. Hvad siger man til banken i sådan en situation? Det gik virkelig ud over nattesøvnene," lyder det fra den sønderjyske mælkeproducent om den lange, seje kamp, han har været igennem.

Problemer lige fra start

Kampen startede, da han tog sin nye malkestald, en 2x12 side-by-side til 2 mio. kr., i brug.

Da anlægget stod færdigt, blev der ikke lavet en decideret overleveringsforretning – Peter stolede på, at anlægget var i orden og ville hurtigt i gang med at bruge det.

"Mit ønske var et robust, stærkt kvalitetsanlæg, som kunne holde i mange år. Nu står det færdigt – nu skal det bruges – og nu skal firmaet have nogle penge. Punktum. Sådan gik det," fortæller han.

Efter ibrugtagning af den nye malkestald oplevede han, at kimtallene hoppede lidt op og ned, men han tænkte, at det vel bare var, hvad man kunne forvente i en opstartsperiode. Men efterhånden bare steg og steg kimtallene, så SEGES' afdeling for Mælke kvalitet blev kontakttet, og en mælkekvalitetsrådgiver blev tilkaldt. Alle detaljer blev gennemgået og flere dele udskiftet blandt andet på grund af utrolig

dårlige svejsninger. Men lige lidt hjalp det. Forhandleren fralagde sig ethvert ansvar. Peter Hulsbos forsøgte at få refunderet en del af beløbet og overvejede også at gå i retten.

"Men man skal jo også passe sine dyr og sin familie. Jeg tænkte bare hele tiden på, at nu måtte vi finde ud af, hvad der var galt. Det var virkelig stressende. Hver gang tankvognschaufføren så mig, sagde han, at jeg havde tabt mig et kg," fortæller Peter, der selv passer de 200 malkende køer med hjælp fra en deltidsansat vikar.

Hul i pumpeledning

Efter adskillige udmarvende måneder og utallige forsøg på at finde årsagen til det høje kimtal, forsøgte man med at koble pumpeledningen, der lå i gulvet, fra, og udskifte den med en midlertidig pumpe slang. Og det hjalp øjeblikkeligt. Snart var kimtallet igen nede på 4-5.000. Formodningen er, at der var et lille hul i en af svejsningerne, så der kunne trænge urenheder ind.

Det er vigtigt for Peter Hulsbos at understrege, at han intet har at udsætte på leverandøren af anlægget. Hovedkontoret har tværtimod strakt sig og leveret bedre service, end de er forpligtet til.

"Men det hjælper ikke meget, når forhandleren fralægger sig ethvert ansvar, og dine papirer er dårlige," kommenterer Peter Hulsbos og henviser til en mangelfuld kontrakt uden krav om godkendelse.

Peter brugte ikke anden rådgivning end en bygningsrådgiver uden erfaring i malkeanlæg. Et valg, han bitterligt fortryder i dag.

"Jeg burde have fået en mælkekvalitetsrådgiver til at gennemgå anlægget, da det stod færdigt. Og jeg burde også have fået udspecificeret i kontrakten, hvordan godkendelsen skulle foregå," erkender han.

Peter Hulsbos tør slet ikke tænke på, hvad hele affæren har kostet ham. Alene tabt mælkeafregning beløber sig til 150.000 kr. Derudover kommer adskillige reparationer og konsulenttimer.

"Men vi snakker jo ikke kun om penge. Al den stress der har været, særligt i den tid, hvor mælkeprisen var så lav – det har været hårdt. Jeg skulle helt sikkert have stillet krav om, at det sidste beløb først blev betalt, når anlægget var testet og godkendt," lyder det alvorligt fra Peter Hulsbos. /LONE SYLVEST SØGAARD

"Hvis jeg skulle gøre det om i dag, ville jeg have stillet som krav, at anlægget skulle testes og godkendes, før jeg betalte den sidste rate," lyder det fra Peter Hulsbos. Foto: SEGES.

To ekstra krav til nye anlæg

Uafhængig afhentning og mulighed for at vende med tankbilen er to ekstra krav til nye anlæg.

Når man etablerer et helt nyt malkecenter, skal det leve op til to ekstra krav i Arlagården og kvalitetsprogrammet for gården. Det ene er kravet om uafhængig afhentning, fortæller specialkonsulent Helge Kromann, SEGES.

"Uafhængig afhentning er ikke længere et frivilligt tilbud, hvis du etablerer et nyt malkeanlæg. Der skal særlige foranstaltninger til, så mælken kan blive hentet på alle tidspunkter – også under malkningen," minder Helge Kromann om.

Hvert minut tæller

Derudover skal bedriften også leve op til Arlagårdens øgede krav til tilkørselsforhold, hvis man etablerer et nyt malkeanlæg. Det betyder, at mælken skal kunne afhentes, uden at tankbilen skal bakke. Et krav, der har medført adskillige skæve kommentarer. Men der er faktisk mening, og ikke mindst penge, i det, forklarer Helge Kromann:

"Arla har beregnet, at en tankbil koster ti kroner i minutter, man kan. Og ude på bedrifterne betyder det, at man skal etablere en vendeplads eller sørge for, at tankbilen kan fortsætte lige ud og køre en anden vej ud fra bedriften," siger han.

/LONE SYLVEST SØGAARD

ANTAL DANSKE MALKESYSTEMER

Sildebæn	1.220
AMS	700
Bindestald	514
Side-by-side	204
Karrusel	163
Tandem	31

*Fordeling i de ca. 90 pct. af besætningerne, der er ydelseskontrollerede.

Usynlige omkostninger når kvæg har leverikter

Mere end hver fjerde danske kvægbesætning har leverikter, og antallet er stigende, også blandt besætninger, med kun kvierne på græs. Og tabet er væsentligt større end prisen for en kasseret lever.

Leverikter hos kvæg bør ikke negligeres. Et fragdrag på 30 kr. for en kasseret lever er nemlig kun toppen af isbjerget. De økonomiske tab dækker bl.a. over reduceret mælkeydelse, nedsat tilvækst samt forsinket ikælvning af kvierne og forlænget kælvningsinterval. Konventionelle besætninger, hvor malkekøerne ikke græsser, har

potentielt også tab pga. leverikter, hvis kvierne smittes.

Årligt tab på 70 mio.

I Schweiz beregnede forskere i 2005 de økonomiske effekter af leverikter hos kvæg til ca. 385 mio. kr. årligt svarende til 2.200 kr. pr. ko. Når vi omsætter tallene, så de svarer til forholdene, samt forekomsten af leverikter i Danmark i 2013, fås en tabt fortjeneste på rundt regnet 70 mio. kr. årligt for danske malke- og kødkvægsbesætninger. Det svarer til ca. 1.100 kr. pr. år pr. dyr med leverikter. Årsagen til, at de skønnede danske tab er væsentligt mindre end de schweiziske, er bl.a. la-

Leverikter i leverens galdegange. Ikterne forårsager bl.a. nedsat tilvækst og mælkeydelse. Foto: Helena Mejer KU.

vere pris på mælk og kød i Danmark, medregning af udgifter til behandling i Schweiz samt højere forekomst af smittet kvæg (11 pct.). Ifølge den seneste danske undersøgelse fra 2013 er forekomsten i Danmark 4 pct. Imidlertid er det beregnede danske tab baseret på registreringer fra kødkontrollen, hvor lette infektioner sandsynligvis ikke opdages. Derfor er den reelle forekomst – og dermed tab, muligvis væsentligt højere.

Besætninger med op til 60 pct. smittede

Umiddelbart lyder en forekomst af leverikter i Danmark på 4 pct. ikke af så meget. Men de 4 pct. betegner kreaturer (malke- og kødkvæg), som var smittet med leverikter i 2013 på individniveau. Den danske undersøgelse viste imidlertid også, at mere end hver fjerde danske kvægbesætning har leverikter, og at antallet er stigende. I flere af de undersøgte danske besætninger har op til 60 pct. af malkekøerne, samt alle kælvkvier, været inficerede. I disse besætninger er det årlige tab altså væsentligt større end de anslåede 1.100 kr. pr. dyr. Desuden kan der være yderligere omkostninger, som vi ikke kan anslå i dag pga. ufuldstændig viden. For eksempel ved vi, at leverikter ændrer dyrenes immunforsvar, og derfor er ikterne under mistanke for at øge risikoen for andre sygdomme som eksempelvis salmonellose.

Ny viden om forebyggelse på vej

På Københavns Universitet undersøger vi i øjeblikket, i samarbejde med SEGES og ØkologiRådgivning Danmark, bl.a. leveriktens smittespredning under danske forhold og ikternes indflydelse på mælkeydelsen. Vi tror på, at strategiske behandlinger og ændrede græsningsrutiner kan begrænse udbredelsen af leverikter, og vi forventer at kunne udvikle rådgivningsværktøjer til brug for dyrlæger, konsulenter og landmænd i løbet af vinteren 2017/18.

/NAO TAKEUCHI-STORM, IDA J. K. KOLTHOFF, MATT DENWOOD, HEIDI L. ENEMARK, STIG M. THAMSBORG, KØBENHAVNS UNIVERSITET OG NORWEGIAN VETERINARY INSTITUTE

TAB PR. ÅR	PARAMETER	DKK (MIO.)
Nedsat mælkeydelse	10 %	50.1
Nedsat tilvækst	9 %	10.6
Forlænget ikælvning	13 dage (18 kr./dag)	4.0
Ekstra inseminering	0,75 (265 kr./inseminering)	3.4
Leverkassation	4 % (30 kr./lever)	0.6
I alt		68.7

Oversigt over årlige tab på grund af leverikter i danske kvægbesætninger samt parametre brugt i beregningsmodellen, baseret på den schweiziske undersøgelse. Priserne er baserede på et skøn under danske forhold.

Temadag i Gårdsteknisk Forum

Fremtidens kølemidler og krav om større udløbsrør på mælketanke var nogle af emnerne, som blev drøftet, da mejerifolk, kvalitetsrådgivere og leverandører mødtes for nylig.

Tirsdag den 14. marts mødtes omkring 50 udstyrsleverandører, mejerifolk og kvalitetsrådgivere til den årlige temadag i Gårdsteknisk Forum. I år var der fokus på regler vedrørende kølemidler. Blandt andet ændringen, der betyder, at det ikke længere er antallet af kg påfyldt kølemiddel, men kølemidlets antal af CO₂-ækvivalenter, der afgør, hvorvidt der

skal være årligt eller halvårligt eftersyn på gårdens køleanlæg. Forsamlingen fik desuden et bud på de fremtidige kølemidler efter udfasningen af HFC frem mod 2030, hvor vi ifølge Eigel Nielsen fra Forum for Køleteknik kommer til at se anlæg, der køles med Propangas, ammoniak og CO₂.

Et andet emne, der blev drøftet, var Arlas arbejde med at effektivisere indtransport af mælken. Især kravet om, at alle nyinstallerede tanke skal være forsynet med 3" udløbsrør, blev ivrigt diskuteret. Kravet om et større udløbsrør skal være med til at øge pumpehastigheden ved indvejning af mælken ud på gårdene. Arlas egne beregninger viser, at man kan

Vores Mælk®
- en ren fornøjelse

spare 9,7 mio. kr. pr. år på indtransporten, hvis tiden på hver gård kan nedsættes med to minutter. Der vil dog stadig være mulighed for at få dispensation til installation af en brugt tank med 2½" udløbsrør ved direkte henvendelse til sin regionschef i Arla.

Et af de projekter, som SEGES skal arbejde med i projektet Teknik på Gården 2017, er netop udformning af tankenes udløbsrør, så pumpehastigheden kan øges fra 900 l/min. til 1.050 l/min.

/HELGE KROMANN

En række søde Montbeliardekrydsninger, som giver en ekstra produktionsøkonomisk gevinst på 466 kr. Foto: SEGES.

Tyrekalve, hvis fædre er Montbeliarde eller Fleckvieh, opnår højere afregning end rene Holsteintyrekalve. Det giver øget gevinst til både mælke- og slagtekalveproducent.

SEGES har undersøgt forskellen i indtjening mellem renracede Holstein tyrekalve og tyrekalve af Montbeliarde x Holstein (MON x HOL) eller Fleckvieh x Holstein (FLE x HOL). Resultatet af undersøgelsen viser bl.a., at den daglige tilvækst for MON x HOL og FLE x HOL er hhv. 60 og 100 gram pr. dag højere end for Holsteinkalvene, mens foderdagene er 297 for Holstein, 294 for MON x HOL og kun 291 for FLE x HOL. Foderforbruget er beregnet ud fra tabelværdier.

Det forventes, at krydsningerne har en smule bedre fodereffektivitet end Holstein. Det vil sige, at krydsningerne vokser hurtigere og er slagteklar på færre foderdage end for Holstein. Samtidig er klassificeringen også væsentligt højere. Mens slagteprocenten for Holsteintyrekalve er på 50 pct., ligger eksempelvis MON x HOL og FLE x HOL krydsningerne på 51,3 pct. og 52,0 pct., altså 1,3-2 pct. højere. Krydsningerne – giver plus på bundlinjen.

Øget gevinst for både mælke- og slagtekalveproducent

Den ekstra produktionsøkonomiske gevinst er 466 kr. for en MON x HOL tyrekalv og 678 kr. for en FLE x HOL, når foderomkostningerne er trukket

Skummer mælken? – så er det din besætning, vi har brug for

I projektet 'Bedre beslutninger gennem anvendelse af mælkens fedtsyresammensætning' vil SEGES se nærmere på forekomst af skum i mælk og sammenhængen med fedtsyresammensætningen i mælk og fodringen. Derfor søger vi besætninger, som har oplevet, eller oplever, øget forekomst af skum i mælk eller harsk smag.

Besætningerne, som kommer med i projektet, får en gratis gennemgang af malkestyret for at udelukke eventuelle tekniske fejl. Herefter vil vi undersøge sammenhængen mellem forekomsten af skum/harsk smag, fedtsyresammensætning, fodring m.m.

Vil du med i projektet, eller har du spørgsmål, så kontakt: *Dyrlæge Annette Sønderholm Juel, Afdeling for Mælkekvalitet, ansj@seges.dk, 8740 5000.*

fra. I dag betaler slagtekalveproducenten ofte en merpris på 300 kr. ved køb af krydsningskalve. Såfremt gevinsten deles ligeligt, skal han altså betale ca. 250 og 350 kr. ekstra for hhv. en MON- og en FLE-krydsningskalv.

/ RUTH BØNLØKKE DAVIS, RASMUS SKOVGAARD STEPHANSEN OG ANDERS FOGH

Udveksling af viden om yversundhed over Atlanten

Inspiration til kontrol med bakterier i sandet i sengebåsen var en del af udbyttet fra en kongres i Florida, hvor SEGES var repræsenteret.

På en kongres om mælkekvalitet og yversundhed i Florida har SEGES netop præsenteret en række projekter. Det var resultater fra projekterne STOPMAST og Bedre mælkekvalitet, der begge handler om håndtering af smitsom mastitis – fortrinsvis B-streptokokker, som findes i 7 pct. af de danske besætninger.

Styr på sand i sengebåsen

Men vi kunne også selv hente ny viden med hjem. Nogle af de områder, hvor vi virkelig kan finde inspiration i USA, er i forbindelse med de udfordringer, vi ser i nogle besætninger med sand. I disse systemer kan der være problemer med bl.a. E. coli og Klebsiella, så det kræver en systematisk indsats

for at få dem til at fungere. Blandt andet benytter amerikanerne løbende hygiejnescore på køerne for at følge udviklingen i forbindelse med genbrug af sand. De anbefaler desuden, at sengene rives dagligt for at øge kokomfort og for at øge fordampning af fugt fra sengene. Samtidig anbefaler de at udskifte minimum den bageste tredjedel af sandet hver sjette måned. Sand fordeles mindst én gang om ugen og udjævnes løbende, så det falder 1-2 pct. mod bagkanten.

Øget fokus på diagnostik og antibiotika

Amerikanerne har været kendt for mange behandlinger med antibiotika. Men på grund af en holdningsændring og fokus på antibiotikaforbrug er der en stærkt stigende interesse for diagnostik før evt. behandling. Antallet af køer med yverbetændelse i USA har i mange år ligget på samme niveau. Derfor har man erkendt, at der skal andre virkemidler til, hvis forbruget af antibiotika

skal reduceres. Det har betydet, at der i stigende grad bliver udtaget mælkeprøver før behandling – både i laktationen og i forbindelse med goldning. Det er både ved brug af 'On farm dyrkning' og analyse hos eksterne laboratorier. I en gennemsnitlig besætning vil man ved diagnostik på yverbetændelse, hvor koen viser symptomer, realistisk kunne reducere antallet af behandlinger med 50 %. Det øger leveringsprocenten og sænker forbruget af antibiotika på behandlinger, der ikke har effekt – ganske som vi oplever det i Danmark.

Tørre klude før malkning

Endelig lød budskabet på kongressen, at man bør anvende prædip og tørre klude til aftørring før malkning. Hvis der anvendes våde klude, bevæger de tilbageværende miljøbakterier sig mod pattespidsen og øger dermed risikoen for infektion.

/MICHAEL FARRE